

„EDINOST“

izhaja dvakrat na teden, vsako sredo in soboto ob 1. uri popoldne.

„Edinost“ stane:

za vse leto gl. 6.—; izven Avst. 9.— gl.
za polu leta . 3.—; „ 4.50 „
za četrt leta . 1.50; „ 2.25 „

Posamične številke se dobivajo v prodajnicah tobaka v Trstu po 5 nov., v Gorici in v Ajdovščini po 4 nov.

Na naročbe brez priložene naročilne se upravištvo ne ozira.

EDINOST

Vsi dopisi se pošiljajo uredništvu v ulici Carintia št. 25. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Oglašitve in oznanila se računajo po 8 nov. vsakega v petiti; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor bi ga obseglo navadnih vrstic.

Poslana, javna zahvala, osmrtnice itd. se računajo po pogodbi.

Naročilno, reklamacije in inserate prejema upravištvo v ulici Carintia 28. Odprte reklamacije so proste poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„V edinost je moč.“

Častitim svojim volilcem.

O priliki zadnjih deželnozborskih volitev pokazali ste najsjajnejše, da odobrujete delovanje svojih voditeljev in zaupnih mož. Ne samo da ste po vseh občinah Volovsko-Podgradskega volilnega okraja enoglasno izbrali volilne moze, nego ti volilni moze prišli so v polnem številu na volišče in tam vsi kakor eden glasovali za kandidata priporočena po voditeljih in zaupnih možih našega naroda.

Na najčastnejši način torej izbrana sva bila, častni meščan kastavski spoštovani gospod Mate Mandić, odlični in neustrašljivi prvoboritelj za pravice našega naroda in jaz kot poslanca v deželni zbor istrski za kmetske občine Volovsko-Podgradskega okraja.

Ali italijanska večina deželnega zbora, proti katere brezobzirnem postopanju je bilo uže Vaše glasovanje odločen protest, izvršila je v seji dne 11. m. m. tako nasilstvo, kakoršno se ni dogodilo še v nobenem parlamentu! Proti predlogu dveh svojih odborov, ki sta oba dokazala zakonitost in sijajnost te volitve, glasovala je večina proti odobrenju izvolitve spoštovanega gospoda Mateja Mandića ne da bi navela ni najmanjšega uzroka za tako postopanje.

Volilci! Odločnost in neustrašljivost spoštovanega gosp. Mateja Mandića v borbi za Vaše najsvetejše pravice, njegov jeklen značaj, velika nadarjenost in sposobnost — te lastnosti njegove prozročile so tak silen strah v vrstah nasprotnikov, da so pomoči iskali celo v ardustvu, katero mora obsojati vsak pravicoljub.

Podpisani, ki sem dobil Vaš mandat ob enem s spoštovanim gospodom Matejem Mandićem, smatral sem pri takem postopanju naših nasprotnikov za

svojo dolžnost, odločno obsoditi izvršeno nasilstvo in takoj odpovedati se poslanstvu, katero je znak Vašega zaupanja, nikakor pa ne milost nasprotnikov!

Naznanjajoč Vam te dogodke, ki jasno kažejo, kako težaven je naš boj z nejednakim orožjem, prepričan sem, da sem postopal v Vašem smislu. Prepričan sem tudi, da bode te vselej, kakor do zdaj, nasprotnikom pokazali, da ste sami gospodarji dajati svoje zaupanje onim, katere spoznate tega vredne in da si ni najmanjše ne pustite ukazovati od nasprotnikov. Pravica mora konečno zmagati.

Podgrad, dne 1. decembra 1889.

Slavoj Jenko,
bivši deželni poslanec.

Deželni zbori.

Istrski.

(10. seja dne 8. novembra.)

Predsednik poroča, da je poslanec Flego vložil prošnjo za podporo pri zgradbi vodnjaka v Podgačah. Poslanec Amoroso toži, da so poročila, katere je brzojavljala „Correspondenz Bureau“ o zadnjih sejah v razne časopise nedostatna in pogrešna ter prosi predsedništvo, da pošlje omenjene agenciji natančnejša poročila; odgovarja vladinemu zastopniku, da nemški jezik ni državni. Predsednik obeča dr. Amorosu, da se mu želja izpolni.

Preide se na dnevni red. V imenu verifikacijskega odseka poroča dr. Bubba o volitvi za mesta: Kastav, Volosko, Lovran in Moščenice. Vsled nepostavnosti in neredov, ki so se godili v tej volilnem okraju, priporoča uničenje izvolitve dr. Stangerja. Svoj predlog utemeljuje rekoč, da ni bilo za to volitev sestavljenih niti volilnih list, kar označuje kot

jasno nepostavnost in prestopok proti obstoječim zakonom. Vsled tega je prišlo na volišče mnogo nevolilcev v tem ko ni bilo puščeno voliti nekaterim volilcem. Pustile so se na volišče tudi ženske, kar je v nasprotstvu z volilnim zakonom. Slednjič predlaga, da se izvolitev dr. Andreja Stanger-a uniči.

Na to govori dr. Gambini rekoč, da bode večina glasovala za predlog dr. Bubbe ali ne iz nasprotstva proti Stangeru, ki se je v kratkej dobi vedel prikupiti vsem — ampak proti okrajnemu glavarju na Voloskem, ki je izrekel, da za izvolitev jednega deželnega poslanca zadostujejo glasovalne liste.

Dr. Laginja govori italijanski. Izjavlja, da bode on glasoval proti predlogu verifikacijskega odseka osobito radi tega, ker je laška večina pregledala marisikako nedostatnost v volitvah družih kandidatov; volitev dr. Stanger-a opisala pa sprečnimi barvami.

Ženske, ki volijo s prokuro ne učinjajo nikake nepostavnosti. Ta način volitve ne sme veljati samo za velikoposestvo. Na Voloskem so ženske zmirom volile; tu ženske nadomestujejo moža v njegovi odsotnosti na širnem morju ter vodijo same domače gospodarstvo. Nasprotni kandidat dr. Martinolich je izvestno vdobil tudi več enacij glasov. Pobija trditev verifikacijskega odseka, da ni bilo volilnih list. Noben volilec se pa ni pritožil, da je bil izpuščen. Morale bi se bile pogledati občinsko-volilne liste in brez dvojbe bi se sprevidelo, da so iste enake prvim. (Na koncu: bravo, živio!)

Costantini oporeka predgovorniku rekoč, da ni možno potrditi izvolitve pri kojej ni bilo niti volilnih list. Glasovanje ženskih naziva nerednost prvega reda.

Dr. Stanger govori italijanski: Ker je uže obveljala o tej taka navada, govoril bode tudi on v lastno obrambo. Ne strinja

se z Laginjo, gledé ženskega glasovanja. Obéni pravilnik pripuščá sicer ženske k volitvi; pravilnik za drž. volitve pa pripoznava volitev s polnomočjo samo v veleposestvu, kar znači, da so ženske v družih kolegijih izpuščene sicer bi jih pravilnik pripoznaval. Če ženska v zasebnih poslih ni ravnopravna z možkim, tem manj v javnih. Ako se pa to spoznava zanj, pripoznati se mora tudi pri njegovem nasprotniku, ki je vdobil več enacij glasov nego on. Ako se spoznavajo prokure, one ki nosijo zapisa ime kandidata so še bolj veljavne. V tem se ne more skladati z dr. Costantinijem. Pobija tudi krivično misel, da ni bilo volilnih list. Ako se uničijo vsi ženski glasovi s prokurami in če se nikdo ni pritožil, da je bil izpuščen izmed volilcev, ostane zanj še 25 glasov več nego za njegovega nasprotnika kar znači, da ga je izvolila večina. Upa, da se pregledajo nekatere nedostatnosti, katerim ni uzrok ni on, ni njegovi volilci. Zahvaljuje se Gambiniju za laskavo priznanje, žal mu je pa, da se bodo liburniški prebivalci še enkrat vznemirjali z novimi volitvami, ki so vedno uzrok jezi, sovraštva itd. Pri vsem tem upa, da se prihodnje leto vrne v to zbornico izvoljen z večino glasov (Na to zapusti zbornico) Dr. Gambini se sлага s Stangerjem gledé volilne pravice žensk; pobija pri tem nazore dr. Laginje rekoč, da zakon ne sme biti sentimental. Slednjič priporoča predlog odseka.

Dr. Laginja odgovarja Costantiniju rekoč, da po zadnjemu citovani § 45 volzak. se ne dotika te zadeve. Opravičuje liburniške ženske in njih volilne pravice poudarjajoč, da so one več nego navadna možka polovica ker imajo na domu težkih opravil, koje se drugod nahajajo v možkih rokah. Te žene morale bi imeti osebno pravico voliti. Noben volilni zakon ne izključuje žensk od volišč.

Vladni zastopnik zavrača menenje

PODLISTEK.

Nezaupnica Apolonu *)

Humoristično-rozen potpourri, posvetil vol. g. B. T. pesniku in pisatelju Fran Zakrajski.

Zvečer ob uri mrzli baš deveti
Svetila slavna zvezda je Jeruzalemu,
Ko mirno so hiteli kralji sveti,
Ki davi so molili v Betlehemu:
Ko noč gorico zatemni — in jame
Nevsmiljeno rožljati toča na-me.

Bil šum je na dvorišču; jaz razločim
Koj sinov glas med hrupom razuzdanim:
Koj pevske citre v stran, hitró poskočim
Ter planem ven, da dragi život branim.
O povrnite ve, oblasti večne,
Kar videle so zdaj oči nesrečne!

Pretepati nedolžnost za krivico,
Narobe svet, uže videl dni sem svoje;
Kakó pestiš in drzno treš pravico,
To vsak post uže davno v jezi poje;
A kar postalo mi je zdaj očito,
Ganilo bi bilo sreč kamnito.

Navajen zreti sem Slovenca, brata,
Tolčenega na nákválu nadloge;

*) Ponižna spomenica na večer 6. jan. 1889, o so me Lahoni napadli in pretepli. Pis.

Prohl tud' za-te, sicer nesreče svata —
To vesta noč in dan! — solzé sem mnoge;
A sin tepén — prikazen mi neznana! —
Doslé me ni še sklela taka rana.

Apolone! Se ti li ne bi smilil
Predragi nosec tvojega imena?
Surovo vlačén bi se ti ne smislil?
Ne zgrela se ti kri še tako lena?
Sedaj pristopim in zavpijem žloti:
„O jenjajte za Boga! Mir togoti!“

Na nebu z'lo razjarjenem temnečo
Ne spreobrne vreme se hitreje.
Neka noga stopi mi iz goste gnjoče,
Zdaj v glasov hrupni zmesi trop zableje:
(Biló bi streslo se sreč iz kvarca):
„Nabijte „ščava“! Urno dejte starca!“

Še ne vmolknejo pijana usta,
Ko zdajci vzrem nezgode hujšo strano:
Popadeta me, glej, dva močna hrusta
Ter naglo zdirjata po dvoru z mano.
Med kletu telovadbo hrup grohota
Uganjala je tam ostala žlota.

Ni zlu dovolj! — Roké ozeble jima! —
Ko v peklú Danteja z menó letoča
S preteškimi pestmi — strašná uima! —
Zabobnata še časi v tužna pleča.
O kje, o kje si slavni bil Apole,
Da bil bi izvlekel me iz smole?

Prihrul bi bil z Olimpa v gruče
Kot jezni bog v prikazni grozosevca
Ter zagrmel bi bil v ošabne buče:
„Nesramna ti druhal, pustimi pevca,
Ki da-si često svat je, ah, nezgode
In češče len, saj kako kdaj zagode!“

Dejal bi bil lehkó. — A sredi smole
Pustil si me, ravnaje vse inače.
Zdaj višnjev hrbet nosim, o Apole,
Ko bil bi ti jim z lahka stresel hlače
Treščeč besedo možko va-nje —
Zanašati se na-te, prazne sanje!

Nekdaj si mož bil, mož (a ne zameri!),
Ko šlo zares je pesnikom za kožo.
Da li so trdni bili v tebe veri,
Rešitve koj pokazal si jim rožo,
Koj zginola je krtova dežela,
Ker tvoja je pomoč zvestó zacvela.

Aríon pil bi bil grenkó mornico,
Da nisi mu poslál rešilne ribe:
Odneseš zdrave je peté v Gorico.
Kder spet zagledal tihe je kolibe.
In Ibika, vmorjénega v puščavi,
Strašná so maščevali ti žrjavi. —

Ha! Kak' pa zdaj? — Poslušati me rači
In ne zameri!... Slep zdaj poetu
Ti nektar piješ mirnó v palači

In, brez skrbi za nas, možuješ v svétu,
Aj, krasno, aj!... Zalivati ambrrož'jo,
Ko pevca tu mié molitev kozjo!

Ko nov bi bil Narcis, zaljubljen va-se
Al' nov Iksion, gluha za vse na svetu,
Ves trd, zamaknen v boginjske pojase
Al' nem sprehodnik v večnosvežem cvetu.
Zdaj glasnih molb ne čuješ strune zlato,
Ko streljal bi s kaštavnami jih na-te.

Ha, pametiš? Ko šlo je tam za Trojo,
Kakó ste pipali se gor' bogovi
In clo kocesjali!... Trdil vsak je svoje,
Da tresli so Olimpa se zidovi:
In Trojevci, Abajevci tam zvesti
Hoteli ste se gneva kar pojediti.

Strašanski srd je vés Olimp obdajal,
Ko z ljub'co je Enej sešel se v mraku
Kakó je škripal otec Zevs in zvajal,
Merkúr kakó je švigal mu po zraku!
Dokler odvrne s kraja brodokljune
In tužna se Didona tam presune. —

Zdaj čuj, Apol! — Ker v mojem ti slučaji
In v drugih ustavit nisi se zaprekam
In ker nemarščino zdaj paseš raji:
Čuj — nezaupnico ti izrekam
V imenu — čuj me, lipa v senčnih lesih! —
Vseh pesnikov na zemlji in v nebesih.

Gambinija, da ni smeti verovati političnim oblastim, dr. Amoroso odgovarja vlad. zastopniku braneč Gambinija, da ni hotel s svojimi čeprav pikrimi opazkami nikakor žaliti politične oblasti. Dež. zbor ni zavezan slepo verovati polit. oblastim temveč mora preiskovati volilne čine. On sam je skušil v Pulju, da pol. oblast ne pové zmirom resnice.

Dr. Gambini se zahvaljuje Amorosu za odločno obrambo njegove osebe in vladinemu zastopniku na zaupanju, da s svojimi opazkami ni hotel žaliti pol. oblasti. Zadirja se zopet v prav iste oblasti osobito v polit. oblast v Pulju. Gledé volilnega prava žensk, trdi da je nemajo.

B a b u d e r predlaga, da se obravnava zaključki kar se vsprejeme.

Slednjič govori še poročev. dr. Bubba, odgovarja na razna menenja predgovornikov in zagovornikov Stangerja, javlja, da je verifikacijski odsek postopal v preiskovanju volilnega čina na Voloskem strogo in natančno po dotičnem zakonu, poudarja še enkrat razne nerednosti, obžaluje Stangerjevo odsotnost, slednjič priporoča vsprejem svojega predloga, da se izvolitev dr. Stanger-a uniči. Pri glasovanju se je zadnje tudi zgodilo.

II. točka. Poroča v imena iste komisije dr. Bubba o volitvah v zunanjih občinah v Paznu in Labinju. omenja protesta, ki ga je podneslo 120 volilcev proti izvolitvi dr. Dukića in Laginje. Pogreški v tej volitvi so dveh sort: nekateri formalni pogreški v volitvi in nasilstvo, pritisk in uplivanje nekaterih župnikov na deželi na volitve. Pogreški prve neso še toliko uplivali na konečni uspeh volitev. Poročevalec se pa spravlja na slovansko duhovščino, na njeno hujskanje, beganje in pretenje na volilce, da izberejo hrvatska kandidata. Hrvatska reakcija proti laškemu življu zasedla se je v pazinskem okraju. Tu je kmetsko ljudstvo protivno vsakej naobrazbi ter se rado udaje fanatični duhovščini, ki je prišla čez hribove iskat si mastnih služeb. Ista neti narodni srd in strasti osobito v političnih činih; opominja vlado, da bode kmalu sprevidela, da je bila proti tej duhovščini preveč popustljiva. Posledicam ne bode uzrok kulturna in naobrazna stran ljudstva v deželi, kajti ona je vlado vedno opozarjala na skrajno strankarstvo hrvatske stranke in njeno odločnost kakor tudi na nevarnost, ki od tod preti deželi. Žalostno je, da vlada ne zapreči teh strastnih političnih bojov, ki vznemirjajo socialno stanje. Isti vladini zastopniki se čestokrat vdeležujejo teh mejusobnih narodnih bojov. Uplivanje hrvatskih duhovnikov na volilce se je spremenilo sem ter tja v pravo moralno nasilstvo. Proti Italijanom se je ščuvalo volilce iz lece in spovednice. Da se pa kmetsko prebivalstvo zopet ne vzburi, kar naši nasprotniki radi porabijo za se, predlaga, naj se izvolitev dr. Dukića in Laginje potrdi.

Dr. Laginja odločno protestira proti takemu, strastnemu poročilu.

Dr. Dukić se slaga z Laginjo (oba zapustita sobano).

Govori Flego hrvatski: znana mu je mrzka agitacija italijanske stranke o priliki volitev; smatra, da so duhovniki v pazinskem okraju storili svojo dolžnost, kajti nastojali so, da probude oni narod, kojega so Lahi smatrali svojim ščavom. Ako so res agitovali, storili so to sami mej svojim ljudstvom v tem ko se Lahi vtepajo tudi mej kmetsko nedolžno ljudstvo, kateremu prete in je strašijo, če pa s tem nič ne dosežejo, tedaj jim vse obe-tajo. Ako najdete kakega izdajalca, podkupite ga celo z denarjem in ga varate. Ali Bogu hvala zmirom bolj se njih upliv zmanjšuje. Glede nevarnih in lažljivih napadov, katere se drznete sprejeti v poročilo v zboru se strinja popolnoma z gosp. dr. Laginjo.

Costantini pobija trditve Laginje ter pravi, da sta on in Dukić malo ali

nič poznana v pazinskem okraju ter da se morata zahvaliti za svojo izvolitev samo duhovniškimi agitatorjem (mešalcem.)

S p i n e i č i trdi, da sta Dukić in Laginja morda res malo znana v pazinskem okraju ali tod znane so njihove ideje in principi, radi česar ja je ljudstvo izvolilo poslance. Ako bi italijanska gospoda boljše postopala z hrvatskim kmetom, morda bi si bil ta izvolil druge poslance. Poročilo bi se moralo s tem boljše pečati.

Dr. V o l a r i ć govori hrvatski: Visoki zbor! Sistematično napadanje na duhovščino od nasprotne stranke preseglo je uže vse meje. Gospod poročevalec je prav robato napal baš duhovnike pazinskega okraja, ki so se poslužili prava, ki jim je daje zakon ter omogočili izvolitev dveh poslancev naše stranke. Gospoda, tudi duhovniki plačujejo davke in pristojbine kakor drugi državljani, radi česar ne pojnim zakaj bi ne uživali tudi iste pravice. Nočem tajiti, da je zasluga uprav naše duhovščine, da je naše ljudstvo spregledalo, ali njihova dolžnost je podučevati in nagovarjati ljudstvo k dobremu. Razlika je ljudstvo podučevati ter v mejah čednosti in zakona vpletati se v volitve; tudi svečeniki kakor drugi državljani imajo pravico ne samo glasovati temveč tudi z zakonitimi in dopuščenimi sredstvi upljevati na ljudstvo, da si izbere dobre in vredne poslance v zbor. Če je pa kak duhovnik o priliki volitev prekorajil meje čednosti in učinil, kar si bodi kar mu ni v čast ter je protivno zakonom, evo vam njih poglavarje in čeneste s temi zadovoljni sodišče, ali napadati vso duhovščino in še na tak način kakor je storil g. poročevalec, to ni dopuščeno in jaz javno tukaj protestiram proti takemu postopanju ter se moram čuditi g. vladinemu zastopniku, da ni zavrnil enako generično napadanje na ves stan, kakor je bila to njegova dolžnost.

Dr. Bubba sklepá razpravo ter stavi predlog verifikacijskega odseka na glasovanje. Vsa večina in nekateri od manjšine so glasovali za potrditev.

Ko se je odbila prošnja vodnjanskih veroučiteljev za povišanje plače ter se je sprejela prošnja občine Izola, da se je odtrga od davk. občine Korte, zaključí predsednik sejo.

Kranjski.

(9. seja dne 5. novembra.)

Poslanec Stegnar kaže, kako potrebščine za šolstvo vedno rasejo. Iste so pa združene s kulturnim namenom radi česar je ljudstvo rado nosi. Prašanje je pa, je-li učni zavodi ugajajo potrebam naroda. Isti neso še tako urejeni kakor bi lahko bili. Kaže na vez, ki bi morala biti mej ljudskimi in srednjimi šolami. Obžaluje, da se na ljubljanski realki še vedno poučuje zgolj v nemškem jeziku. Realka bi izvestno bila boljše obiskovana ako bi nemščina ne prečila poti vanjo Slovincem. Govornik nasvetuje resolucijo, da se nalozí deželnemu odboru preiskovati ali se strinja uravnava c. kr. realke z narodnim ljudskim šolstvom ter da o tem poroča.

Poslanec Hribar govori o nenaravni uravnavi učiteljskih na Slovenskem; strinja se popolnoma s temeljitim govorom poslanca Žitnika o učiteljskem v Ljubljani. Čeprav nosimo vsa bremena za svoje šole, država ne dopušča, da si jih urejamo tako, kakor bi želeli. Kaže na prošnjo 1400 slovanskih starišev v Trstu za ustanovitev slovenke šole ter na odgovor ministerstva, naj bi tržaški Slovenci pohajali v okolišanske ljudske šole. Enako se je počenjalo tudi na Koroškem, kjer je državna uprava sama odvajala ljudstvo od slovenskih šol ter je prepričevala naj odstopi od svojih zahtev gledé slovenskih šol. Slednjič je deželni šolski svet na Koroškem odločil izdati posebno knjigo v Koroškem narečju, da bi odcepil Korošce od ostalih Slovincov ter je lažje ponemčeval. Nemški manjšini na Kranjskem se godi bolje

nego slovanski večini na Primorskem in Koroškem.

Kaže na prošnjo nekaterih ljubljanskih meščanov, da se v Ljubljani ustanovi nemška osnovna šola. Vlada je isto dovolila. V to šolo se je letos vpisalo 33 otrok in le 9 od teh zna nemški, 24 jih pri vstopu ni vedelo besedice nemški. Deželni šolski svet je pa izdal strog ukaz, da se noben otrok, naj zna nemški ali ne, ki se oglasi za nemško šolo, ne sme odbiti. Tendenca je jasna; počenjanje vlade pa žalostno; z vzdrževanjem teh šol se nepotrebno obremenjuje normalno-šolski zaklad. Ta svota bi se lahko prihranila. Niti s tem zavodom pa ni bila peščica Nemcev zadovoljna temveč si sama ustanovila ponemčevalnico na stroške hranilnice, s prihranki slovenskega kmeta. Omenja okrajnega glavarja Schwarza v Postojni, ki je nekemu učitelju, ki je k njemu prišel, strogo zabranil govoriti v slovenskem jeziku; deželnega šolskega sveta ki uraduje izključljivo nemški; posilnega uplivanja nemščine v ljudske šole. Slovenski kmet se na teh šolah nauči samo kleti nemški, ne da bi se na njih omikali in vzgajal. Kaže na naučnega ministra i njegovo postopanje protivno našemu jeziku. Slednjič ožigosa sklep deželnega zbora l. 1883., ki je dovolil 600 gold. za neobligatno poučevanje nemščine, kaže na posledice in neumestnost tega sklepa ter izjavlja, da bode on in njegovi somišljeniki glasovali proti temu predlogu. —

Deželni predsednik baron Winkler odgovarja Žitniku, Hribarju in Stegnarju spodbivajoč nekatere njih trditve ter hvali sedanjo upravo na dotičnih zavodih.

Vladni komisar Rihar trdi, da je nemški pouk na ljudskih šolah želela večina pokrajn (?) ter naglašá potrebo znanja nemškega jezika.

Dr. Schaffer pobija govore Žitnika Hribarja in Stegnarja poudarjajoč veliko potrebo nemščine in izrecno željo tega pouka od strani kranjskega prebivalstva (!) Gledé učiteljskega trdi o njem, da je to državni zavod ter da jej je prosto, kako ga hoče uravnati. Kaže na pritisk (!) proti nemščini; gledé „poslovenjenja“ ljubljanske realke izreka, da ta ni zavod s katerim se delajo poskušnje. On bi predlagal, da se dovoli v podporo poučevanju nemščine 1000 gl. kaj bi pač bilo, ako bi se od 50000 slovanskih otrok 1000 učilo nemščini!

Poslanec Klun govori o potrebi, da se slovanski otroci učé tudi nemščini. Od tod, da dovoli deželni zbor 600 gl. za poduk nemščine ni nikake nevarnosti za slovensščino; državni jezik je nemški (?) in prepotreben za one, ki hočejo vdobiti kako dostojanstvo v državi. Za to ne gre nemščine iz naših šol popolnoma izriniti. Tudi pok. dr. Bleiweiss je bil enacega menenja. Učencem je nemščina potrebna sicer morajo opustiti svoje studije. Dandanes ni se bati nikake nevarnosti od nemščine, kajti deželni šolski svet je ves drugačen nego v času, ko so bili v deželnem zboru naši nasprotniki v večini. Slednjič priporoča vsprejem 600 gl. za neobligaten poduk družega deželnega jezika. Hoče tudi poročati o uspehih tega poduka a klicí: „Ni treba“! pripravijo ga, da to opusti. Predlogi finančnega odseka se sprejmejo; predloga Žitnika in Stegnarja se izročita deželnemu odboru. Ivoli se poseben odsek za predlog Hribarja naj se ustanovi hipotečna banka za kranjsko. Na to se seja sklene.

Politični pregled.

Notranje dežele.

Dopolnilne volitve za česki deželni zbor so uže razpisane. Nemci, ki so vsled svoje abstinenčne politike zgubili deželnozbornske mandate sklicali so shod v Prago, ki bode še pred Božičem. Sedaj imajo njih voditelji pogostoma seje v Pragi ter

sestavljajo volilni nečrt. Nemški listi pač trde, da so nove volitve tako naglo zopet razpisane, da bi vlada nemško opozicijo nekoliko omehčala. Nemcem je še le sedaj malo jasno, kako neljubo in težko je za stranko, ki je v abstinenci ter mora tako pogostoma voliti. Sedaj kriče, nekdam, ko so oni tako in še huje ravnali, bilo jim je to prav.

„Politik“ priporoča vladi naj dela na to, da bode mej moravskim fevdalci in srednjo stranko sklenjen kompromis, da bodo izvoljeni samo zmerni možje v veleposelstvu. Ta kompromis je važen in potreben, ker je od njega odvisen izid deželnozbornskih volitev. Ako te izpadejo v nemško liberalnem smislu, uplivalo bode jako nepovoljno tudi na državnozbornske volitve. Zadnjič se je bila srednja stranka zvezala z liberalci; grof Taaffe naj gleda, da se to tudi sedaj ne zgodi.

Razpor mej Staro in Mladočehi se čedalje bolj razvija. Vsled govora princa Švarcenberga v zadevi Husove plošče na muzejskem poslopu je ves narod silno razburjen. Mladočehi vporabljajo to razburjenost v svoje strankarske svrhe ter jo čim bolj širijo in razpihujejo. Ta razburjenost, pravi „Politik“ vzbuja na dveh krajih veselje in sicer na strani narodnih nasprotnikov in v delavnici g. dr. Julija Gregra; posledni in njegova stranka imata baje največjo korist od tega. „Politik“ se pa opravičuje, da se je Staročeska stranka odločno izjavila proti znamenemu govoru knezu Švarcenberga s tem, da ni podpirala njegovega predloga. — Ne da se tajiti, da Mladočehi uporabljajo te prilike v strankarske svrhe. Vse te burne debate v zbornici in ta razburjenost v narodu ima pa vsaj to dobro posledico, da čisti in bistri pojmove ter da se naposled vender le osnuje še prava narodna stranka, strogo ločena od fevdalne ali plemenitaške.

V o g e r s k e m državnem zboru je državni proračun na dnevnem redu. Zbornica je prešla k podrobni debati. Znamenita je izjava predsednika zbornice gosp. Pechyja. Ta je na neko interpelacijo jasno izjavil, da bode branil svobodo govora, katere bode delil opoziciji in vladni stranki v enaki meri. Da mu bode lažje doseči to svrhu izstopi iz vladnega liberalnega kluba, kateremu je do sedaj pripadal ter se ne pridruži nobeni parlamentarni stranki. Nadeja se, da bode v vseh klubih enako prijazne sprejet, ako pride vdeležiti se njih razprav. Ta izjava je posebno opozicijo jako razveselila. V podrobni razpravi začeli so opozicijonci uže hudo napadati Tiszo. Poslanec Orban je pri poglavji: dispozijski fond rekel, da Tisza ovaja kralju opozicijo ter jo črni. Vsled tega je bil pozvan na red, a s tem se ni dal ugnati. Rekel je nadalje, da so se ministerskemu predsedniku omehčali možgani (z drugimi besedami, da je znorel). Dobil je drugi ukor. Kakor kaže, ne bode manjkalo burnih debat. Agitacija za Košuta je uže začela. Dijaki so uže imeli svoj shod, na katerem so zahtevali, da se Košutu pusti ogrsko podaništvo še nadalje. Opozicija si prizadeva razširiti po celej zemlji to agitacijo. — Pravda proti generalu Dodi, katerega je madjarska vlada dolžila veleizdaje in hujskanja proti madjarskemu narodu je na povelje cesarjevo pretrgana. Kakor znano, je general Doda edini rumunski poslanec v ogrskem državnem zboru. Doda pa ni šel v državni zbor, poslal je mariveč tja spomenico, v katerej protestuje proti madjarskemu nasilstvu ter izjavlja, da se v takih razmerah ne more vdeležiti zborovanja. Vlada je na to naperila pravdo proti njemu ter jo na cesarjevo zahtevo sedaj pretrgala. Tudi ta dogodek je poučen.

V h r v a t s k e m saboru vrši se proračunska razprava. Ban in njegova verna stranka hvalijo in zagovarjajo obračun z Ogrsko in trde, da je bila Hrvatska z Ogrsko jedna sama kraljevina, da se

torej ne more govoriti o samostalni kraljevini Hrvatski. Dr. Marković je na podlagi zgodovinskih podatkov dokazal, da ni bila Hrvatska nikdar del Ogrske marine vedno neodvisna, samostalna kraljevina. Hrvatska se ni nikdar pogajala z Ogrsko nego z Ogrskimi kralji, ker je bila mej obema državama personalna unija. Ogrski kralji so se pa morali dajati vedno posebej kronati za hrvatske kralje. Državno pravo Hrvatske priznavajo celo madjarski pravniki in učenjaki, kakor Višočič. — Da vsi še tako temeljiti govori opozicije nič ne pomagajo, to ve pač ves svet, hrvatski madjaroni so se prodali, zato slepo služijo Madjarom ne brigajoč se za pravice svojega naroda in svoje domovine.

Vnanje dežele.

Vest o ruskega carjeviča zaroki z prusko princezo Margarito se zopet obnavlja. Nemški listi, celo oficijozni trde, da je carjevič trdno odločil snubiti nemškega cesarja sestro ter da bi se tej zaroki od nobene strani ne stavile zapreke.

Srbaska skupština razpravlja vojni proračun. Vest o napadu Arnovtov na samostan Dečani je bila pretirana. Tamonjši menihi so že od davna živeli v razporu z Arnavti. Sedaj so pa sami ostavili samostan ter ga poverili varstvu, prijateljskega jim plemena.

Turška vlada se opravičuje, da njen zastopnik v Vranji ni kriv zločina katerega ga dolži srbaska vlada ter protestuje proti postopanju srbskega ministerstva. Turški oficijozni zanikavajo tudi vest, da je mej Turčiji in Rusijo sklenjena tajna pogodba, po kateri bi Turčija odstopila Rusiji nekoliko zemlje.

Verifikacijska komisija francozke zbornice je sklenila predlagati zbornici, naj zavrne izvolitev poslancev Joffrina in generala Boulangerja. Vodja radikalcev Clémanceau je uže deli zmešnjave v komisiji. Trdil je, da ni imela politična oblast pravice zavreči kandidature Boulangerjeve, ker je bil ta obsojen ter proglašiti za zgubljene njemu dane glasove. To pravico ima baje samo zbornica. Nespartno je ravnanje radikalcev vsaj na videz laskati se zopet Boulangeristom, saj morajo vedeti, da so republikli sovražni.

DOPISI.

Iz Skednja, dne 19. novembra 1889.

— Davno uže trdim, da še ni umrla narodna zavost med okoličani; žalibog da ta moja trditev ni povsem resnična. Ako bi se slovenska okolica res trdno zavedala svoje narodnosti morali bi se veseliti volilne zmage v vsih šestih volilnih okrajih. Čeprav se nekje to ni zgodilo ne smemo ooupati, ker čas vpljiva na dozorelost vsake stvari, vsakega sadu in v okrajih, kjer neso naši okoličani zvolili svojih narodnih zastopnikov obrne se tudi na boljše. Kakor gnoj jako pospešuje cvetje in dozorenje, tako upljiva denar na naše nezrele ali komaj cvetoče in neizkušene okoličane, da pozabijo njih delovanje preteklih let in se dajo preslepiti po sleparskih in nič urednih izdajicah. Dovolj jim je pregovor v poduk, ki slove: Kdor se med otrobo meša, ga svinje snejo.

Tudi pri nas so se agitatorji nasprotnega kandidata silno prizadevali in mamili ljudi, obetajoč jim vse kar si more šlovesko srce požele; ponujali so nekaj predplačnice (anticipazione) že, po vsih krémah v naši vasi in pri sv. Mariji Magdaleni zgornji in dolnji pilo se je in jedlo uže dva tedna pred volitvijo; obetal je g. Banelli po svojih agentih gas za razsvitljavo, tlak po vseh cestah, znižati davke, ubožne obogateti, bogatine ubožati itd. — Med tolikimi obljubami bila je tudi ta, da bo dal na svoje stroške zmazati lino v stolpu naše cerkve.

Hvalili so ga njegovi agitatorji, da je uljuden, dober, pošten, bogat, učen, poni-

žen, da celo z vsakem in o vsakej uri „na moro“ igra in mu pridevali več družih plemenitih lastnosti, tako, da bi nam skoraj bilo uže žal, da ni bil on izvoljen. O njegovih tukaj navedenih dobrih in plemenitih lastnosti mi sicer nismo osebno prepričani, dobro bi bilo, o njem pri c. kr. redarstvenem uradu poprašati je li na tem kaj resnice ali ne?

K sreči neso naši možje slušali teh postopačev; verovali so rajši domačim ljudem, ki so toplo jim na srce govorili o izvoljenem poslancu gospodu dr. Andreju Sancin-u brez nikakvih obljub ne zvijač.

K zmagi naši so deloma pripomogli volilci obeh sv. Marij Magdalen, osobito volilci sv. Marije Magdalene dolnje. Da ni bil naš kandidat jednoglasno izvoljen temu bila je kriva silna agitacija magistratnih beričev, ki jako upljivajo na one ljudi, kateri ne vedo, da neso ti beriči družega nego njih služabniki. Drugi vzrok je ta da je zapisnik volilcev tako sestavljen, da imajo volilno pravico tudi ljudje, ki o volitvi nemojo pojma, in koji menijo, da brez podkupovanja volitev ni mogoča; a pri vsem tem imamo tudi pri sv. Mariji Magdaleni zgornji zaupne može, ki se neso dali vjeti v sleparske zanjke in so se tudi pri volilni komisiji pokazali odločne ter branili svoje pravice, za kar se jim v imenu našem in izvoljenega kandidata srčno zahvaljujemo; kakor tudi volilcem iz njih strani, ki so k zmagi pomogli z upanjem, da bodo v prihodnje skrbeli, da ne bode nijeden nasprotno glasoval.

Zahvaljujemo se tudi volilcem in poverjenikom od sv. Marije Magdalene dolnje, ki so se res možato pokazali, kajti brez njih bi nam zmaga ne bila toliko sijajna.

Obžalovati moramo pa, da so domači ljudje hinavsko postopali, kakor naš kapovila Pačko kot poverjenik, ki je hotel posili en glas vničiti, med tem, ko so se drugi odločno zato potegnili in tako tudi Vincenc Sancin, namestnik poverjenika Zajca, ki ga je redarstvo zaradi javnega podkupovanja zaprlo do konca volitve.

Take poverjenike nam magistrat pošilja.

Borba je bila huda, paziti smo morali na vsakega posameznega volilca; a dasi ravno zmage gotovi, skrbelo nas je, boječ se zvijač in sleparij; ali navdušenost in prepričanje za domačina nas je vzbudila.

Uže zjutraj ob sedmi uri smo se razpostavili na delo, vsak po svojem dogovorjenim poslu.

V krémi g. Antona Sancina pri Konjičku zraven gnjezda nasprotno stranke Boničeve gostilne, bile so razobešene zastave avstro-ogrsko in slovenske. Tam so se zbrali pevci pevskega društva „Vele-sila“ in so zaurili več slovenskih pesni. Le tu so se tudi volilci naše stranke shajali in odhajali potem v šolsko poslopje glasovat.

Volitev je dolgo trajala, ker so se natanko pregledavali legitimacijski in volilni listi in komaj ob 1½ uri je prenehala gnječa; ob 2 uri se je zaprla pušica in jeli so glasovnice šteti. Še ni bilo tega konec, ko smo bili zmage gotovi; zaurili so živio-klici in nato gromenje topičev in naši pevci so zapeli; še stari možje so ginjnjeni veselja jokali.

Hipoma se je ta vesela vest razširila po vsej vasi, vse mlado in staro, možko in žensko hotelo se je vdeležiti veselja. Po vseh kletih so mali in veliki posestniki točili in pili na zdravje svojemu poslancu, in izvrstne škedenjske kapljice ni zmanjkalo ne bogatinu ne siromaku.

Ob enem se je naznanilo telefonično g. dr. Mandič-u in deputacija volilcev podala se je svojemu novemu poslancu objaviti veselo vest in mu čestitati.

Nasprotniki naši pa so ostrmeli in obledeli ko smrt, v hipu so se poskrili, da ni bilo nikjer nobenega videti.

Navdušenje je bilo veliko, pelo in rajalo se je, po celi vasi so bila okna razsvitljena, živio-klici so se razlegali pozno

v noč do jutra, in drugi ljudje so se zbirali v gostilnah in slavili težko pridobljeno zmago.

Vse je željno pričakovalo, da bi bil naš poslanec še isti dan nas obiskal, ali to se ni moglo zaradi njegovih službenih zadržkov zgoditi, obljubil je, da nas obišče drugi dan, kar je tudi storil.

Kakor v nedeljo je bila tudi v ponedeljek navdušenost občna; vse mlado in staro šlo je nasproti izvoljenemu svojemu poslancu. Ob 3½ se je pripeljal in komaj je stopil na tla svoje rojstne vasi, zagrmeli so topiči; deputacija volilcev, odbor gospodarskega in pevskega društva pozdravil je došlega in truma domorodcev ginjena do solz kakor on sam zaori „živio“, potoma je vse pozdravljalo in blagoslavljalo svojega poslance, v katerega po vsej pravici vse zaupa, ga čišla, spoštuje in ljubi.

Ko je došel v našo vas, zaigrala je godba cesarsko himno, katero smo vsi tiho poslušali in končavši jo, zagrmeli so trikratni živio-klici.

Potem je želel naš ljubljenec pohoditi in kot poslanec se predstaviti gospodu župniku, a domači njegovi so rekli, da ga ni doma!

Med petjem in godbo smo volilci omenjene deputacije in nekaj zaupnih mož podali se v gostilno g. Antona Sancina kjer se je vršil domači banket, h kojemu so bili povabljeni tudi drugi zaupni možje, gosp. kaplan, cerkvene starešine i. dr. Tam so se vršile napitnice od raznih oseb ena za drugo in poslanec sam je v milem slovenskem jeziku spominjajoč se svojega življenja kot otrok, mladenič in obljoboval je biti zvesti državljan, kristjan in narodnjak napil presvitemu cesarju, čemur se je s trikratnim živio odgovorilo; napitnica je sledila napitnici in veselje je uže v tem krogu dospelo do vrhunca. Občinstvo se je pa veselilo po celej vasi, pelo in rajalo.

Naposled poslovil se je naš poslanec z obljubo, da bode pripravljen, napeti vse svoje moči v korist ljudem, ne samo tem, ki so njega volili, ampak potegeval se bode za vse, kar zakon pravega človekoljubja veli.

Odrinil je na kolesih v spremstvu svojega brata in stričnika. Z bogom in živio-klici zadoneli so, da je odmevalo od vsih stran, in danes ko v družbi mnogih vaščanov to pišem, se še raja, veseli v ime te zmage.

Domače vesti.

Presv. cesarica prišla je večeraj v Mramar ter se koj odpeljala na Dunaj.

Novemu deželnemu namestniku poklonilo se je predvčeranjem tudi predsedništvo delalskega podpornega društva.

Državni zbor odprl se je večeraj. Na dnevnem redu je bil mej drugim tudi državni proračun za l. 1890.

Za tržaško podružnico družbe sv. Cirila in Metoda nabrala je gosp. Šmitova pri pevskega večeru pevcev „Delalskega podp. društva“ for. 3.37. — V nekeje kavarni nabrala se je 80 nove. — Dne 1. t. m. nabrali so „Sokolšči“ for. 3. — Gospodična Marija Kariž nabrala je v družbi sezanskih učenjakov pri Karižovih for. 3.

Božičnica za učence otroškega vrta pri sv. Jakobu in v Rojanu ne bode kakor se je začetkoma nameravalo skupna v slovanski čitalnici v mestu, ampak v prostorih otroškega vrta v Rojanu in v slovanski čitalnici posebej. V Rojanu bode v soboto pred božičnem večerom, dne 21., v čitalnici pa na sledečo nedeljo dne 22. t. m. To se je odredilo za to, da ne bode treba starišem, ki so od mesta oddaljeni, peljati po noči svojih otrok v mesto. Darovi za božičnico se še vedno sprejemajo. Kdor želi še kaj podeliti, naj izroči blagodarne doneske dotičnim odborom. Kar je odbor

trž. ženske podružnice, sprejel darov za učence otroškega vrta v Rojanu, izroči odboru podružnice sv. Cirila in Metoda na Greti.

Miklavžev večer napravi naše vrlo telovadno društvo „Tržaški Sokol“ dne 5. t. m. ob 9. uri zvečer v dvorani hotela „Evropa“. Kakor se govori, misli nastopiti ta večer tudi neka družba godcev, kateri baš isti dan pridejo z brzovlakom v Trst. Ustop je prost.

Podružnici sv. Cirila in Metoda na Greti je daroval g. Fran Čokelj 6 gold., kot odbitek od svojega zaslužka za napis na tabli omenjenega šolskega vrta. Predsedništvo se mu zato toplo zahvaljuje.

Prvi pevski večer pevskega zbora Delal podp. društva v prostorih vrlega narodnjaka g. J. Lavrenčiča obnesel se je izvrstno. Gostilna je bila natlačeno polna domačega občinstva, ki je željno poslušalo in burno odobravalo razne pesni. Več komadov se je moralo na občno željo ponavljati. Vsi smo bili zadovoljni ter želili, da se kmalu snidemo v tako veselej družbi. Pri tem pa nemo pozabiti tudi revne slovenske dece; ker se uprav nameruje napraviti božičnica, nabirali smo za obleko ubožih otrok obiskavajočih slovenske otroške vrte družbe sv. Cirila in Metoda pri sv. Jakobu in v Rojanu god. 10 in 4½ kr. Vivat sequens!

Pevskemu društvu „Adrija“ v Barokovljah je naredil in podaril g. Fran Ščuka blagajnika namestnik imenovanega društva, lepo in primerno tablo s stolom za podučevanje v teoriji petja. Srčna hvala!

Sestanek okoličanskih pevskih društev v Rojanu. Na posvetovanje gledé osnovanja skupne veselice v prihodnjem predpustu sešla so se tri društva v gostilno g. Boleta v Rojanu minolo nedeljo popoldne, namreč: društvo „Adrija“, „Vele-sila“ in „Zarja“. Odbori vseh treh društev so bili z večino zastopani. Društvo „Hajdrih“ iz Proseka je naznanilo, da se nameravane veselice dejanski ne more vdeležiti, ker namerava samo napraviti ta predpust dve veselici. Mi to odloko bratskega pevskega društva obžalujemo ker, ako ne radi družega, radi skupne sloge in vzajemnosti moralo bi rajši jedno veselico začasno odložiti ter se vdeležiti skupne veselice v mestu. Pri vsem tem pa upamo, da se bode slavno društvo drugo pot prijazno odzvalo pozivu drugih okoličanskih društev. Začasnim in potem stalnim predsednikom se je izvolil g. Dragotin Martelanc, ki je zborovanje vodil. Isti omenja v daljšem govoru pomen te veselice in njeno važnost. Dogovorili smo se pozneje, naj bi pri tej veselici vsako društvo pelo posebej po dva zbora. Ker so nekateri hoteli, da se čisti dohodek razdeli po razmerju sodelujočih udov, odločilo se je z večino, da si toliko stroške kakor slučajne dohodke vsa tri društva enakomerno razdelé. Slednjič se je jednoglasno sprejel predlog, naj bi se k sodelovanju ali vdeležbi povabilo tudi pevsko društvo „Zora“ od sv. Ivana ter se s tem spodbudilo, da zopet stopi na pozorišče. — Nameravana veselica se bode vršila tretjo soboto meseca prosenca prihodnjega leta, dne 18. Slednjič so vsa tri društva posebej zapela nekatere zборе, na to pa skupno. Veselja in navdušenja je bilo mnogo. Pogovarjali smo se v bratskeji slogi ter spodbujali eden družega na delo meneč, ne samo, kar vleva vam stan, kar moremo, to smo tudi storiti dolžani. Razšli smo se z upanjem, da se v kratkem zopet vidimo — pri skupnej veselici, ki obeča postati kaj velikanskega. Bila bode to prva veselica prirejena po samih okoličanskih društvih z vdeležbo vseh okoličanov.

Potovalni učitelj kmetijstva. Namestništvo razpisuje natečaj za popolnitev mesta potov. učitelja v laških delih Primorske za letno plačo 1000 gld. in potnim prispevkom letnih 850 gld. Prosilci morajo dokazati sposobnost in znanje nemškega, laškega in deloma tudi slovanskega jezika. —

